

c) metodologia lingvisticii moderne, respectiv teoria lui Saussure¹. Aplicabilitatea ei la literatură a fost curînd descoperită, mai ales că mulți din membrii Opojaz-lui erau reprezentanți ai școlii lingvistice de la Moscova. Ea presupunea abandonarea perspectivei istorice în analiza fenomenului literar și considerarea sa sincronică și structurală. În același timp, în poetică își găsea aplicarea și distincția operată de Saussure între „langue” și „parole”.

d) cubismul în artele plastice, indicat și de R. Jakobson ca impuls pentru noua orientare în lingvistica și poetica rusă. El a adus cu sine o reconsiderare a viziunii despre artă ca o imagine adecvată a realității și a împins pe primul plan dezvăluirea relațiilor: dintre întreg și părțile componente, dintre culori și forme, dintre reprezentare și realitatea reprezentată.

Pe plan ideogenetic Opojaz-ul apare ca o reacție împotriva teoriei lui Potebnja, acceptată de simbolism, în speță de Andrej Belyj, ca fundamentare teoretică a orientării artistice sau, pentru a fi mai exacti, împotriva concluziilor pe care le-au tras simbolistii din această teorie. La baza cuvîntului stă imaginea; limbajul cotidian, uzul duc la estomparea acestei „forme lăuntrice” a cuvîntului, afirma Potebnja. Dacă e așa, susțineau simbolistii, trebuie regenerată plasticitatea cuvîntului prin crearea a noi imagini, prin crearea efectului de ambiguitate care să sugereze asociații multiple și neobișnuite. Nu, spuneau formalistii, și o dată cu ei, poeții futuriști. Din moment ce cuvîntul se sprijină pe imagine, imaginile sînt ale tuturor și ale nimănui (sînt „ale lui Dumnezeu” cum spunea V. Šklovskij). Sarcina poetului nu este să le creeze, ci să le aranjeze, să găsească procedee noi și neașteptate pentru a reda cuvîntului forța sa primară, legătura dintre semnificat și semnificat. Aceasta este esența poeziei, și nu crearea de metafore.

În analiza limbajului poetic formalistii s-au sprijinit pe rezultatele lingvisticii din Rusia, în special ale remarcabilului reprezentant al școlii de la Kazan, Jan Baudouin de Courtenay, unul din întemeietorii fonologiei, și ale discipolului său, pe atunci profesor la Universitatea din Petersburg, L. Ščerba, care a stabilit o deosebire fundamentală între modelul fonetic al limbajului oral și al celui scris, primul distingîndu-se prin tendința spre elipsă și prescurtare a cuvintelor. Atît membrii Opojaz-ului, cît și poeții futuriști (unii din ei, ca de ex. Majakovskij, participau chiar la ședințele Opojaz-ului), considerînd poezia ca o manifestare a limbajului oral, căutau să pună în valoare tocmai aceste caracteristici (e suficient să ne gîndim la rimele lui Majakovskij de tipul *láske-klassiki, okleivaj-levoj*). Dicotomia stabilită de L. Ščerba i-a determinat pe formalisti să considere drept definitorii pentru limbajul poetic factorii fonetici. Specificul poeziei constă în aceea, scria L. Jakubinskij într-un pasaj citat de autoare din articolul *O zvukach poetičeskogo jazyka*, că datorită ei „sunetele limbii pătrund în cîmpul luminos al conștiinței, această împrejurare trezește o atitudine emoțională față de ele și se stabilește o corelație între conținut și sunet, întărită de mișcarea expresivă a organelor vorbirii”. Văzînd în perfecționarea procedeeelor fonetice principala activitate a creatorului de poezie, formalistii ruși s-au ocupat intens de problemele instru-

¹ Teoria lui Saussure a fost cunoscută în Rusia foarte curînd, fiind propagată de S. Karcevskij care i-a audiat cursurile la Gineva și a venit la Moscova în 1917.